Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Zuzany Hrdličkové

Název práce: Dopad občanské války na Šrí Lance na postavení tamilských žen ve společnosti

Posudek zpracovala: Doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D., Katedra genderových studií FHS UK

Pro svou disertační práci si Mgr. Hrdličkové zvolila velmi **aktuální** a v českém odborném kontextu **dosud nezpracované téma**. Souhlasím s autorkou, že takto tematizovaná práce může být podnětem pro několik oborů – kulturní antropologii, etnologii, indologii či genderová studia. Autorka je absolventkou studií indologie (tamilštiny), což jí poskytlo pro práci s tamilskými prameny i komunikaci s tamilsky mluvícími respondenty/kami velkou výhodu, a to jak ve **znalosti jazykové**, tak ve **znalosti kulturně-historického kontextu**. Práce má **logickou a smysluplnou strukturu**. Začíná kapitolou o metodice, pokračuje kapitolou o teoretických východiscích, dále je studovaná problematika představena z hlediska kulturně historických archetypů ženství, z hlediska současné politické situace (války) a poté se soustředí na roli a postavení žen ve společenství Tamilských Tygrů. Navazuje kapitola, v níž se autorka snaží vystihnout transformaci genderových stereotypů i rolí připisovaných ženám v současné tamilské společnosti, což v poslední kapitole opět vztahuje k důsledkům a působení občanské války, a to na základě rozhovorů v terénu. V závěru nabízí odpovědi na výzkumné otázky, které stanovila v úvodu.

K **formální stránce** práce bych uvedla, že bibliografii považuji za vyhovující, ba pokud jde o šrílanské materiály za velmi nadstandardní. Ne všechny části práce jsou však dokumentované pomocí odkazů se srovnatelnou precizností, na některých místech odkazy chybí, kde by být měly (např. poznámka 70, str. 54, kde se jedná o přímou citaci).

Za **nejzdařilejší** považuji kapitoly týkající se kulturního, historického či politického kontextu. Zde je dobře patrná odborná erudice autorky, dobrá znalost regionu (a to teoretická i praktická) i neobyčejná píle při získávání odborné literatury, což byla vzhledem k odlehlosti zkoumaného regionu i k nedostupnosti značné části této literatury v evropských knihovnách jistě nadmíru složitá práce. Tyto kapitoly (zejména č. IV a V) jsou dobře dokumentovány a jejich zpracování i závěry svědčí o znalosti kritické práce s prameny i sekundární literaturou. Příklady: na str. 104, kde je zdůvodněně kritizován jeden ze závěrů Alisy Stach-O'Connor; na str. 121 uvádí autorka zdařilou kritickou úvahu o vztahu ideologie a praxe v LTTE, pokud jde o obraz ideální ženy; podkapitolu V.2 (Ženy a LTTE) považuji za snad nejlepší část práce.

Na **kapitole II** (Teoretická východiska práce) je třeba jednoznačně **ocenit**, že Mgr. Hrdličková velmi prohloubila běžnou českou indologickou interpretaci klasické hinduistické tradice o genderové hledisko a snažila alespoň do jisté míry seznámit i s teoretickými východisky genderových studií, i když to byl obor pro ni nový. Práce, z nichž hlouběji čerpala, jsou převážně šrílanské provenience. Vzhledem k tomu, že do těchto teorií pronikala převážně samostudiem, jsou zde i vcelku pochopitelné **mezery** – např. u podkapitoly Gender a nacionalismus, což je v genderové odborné literatuře hojně tematizováno, ba i v českém jazyce (např. v knize Jitky Malečkové *Úrodná půda. Žena ve službách národa*, 2002). V této kapitole i nadále se také poněkud povrchně zachází s pojmy jako „patriarchát", neproblematizují se kategorie jako „žena": zde i nadále dochází k opakovanému zjednodušování a homogenizaci této kategorie – viz např. „stereotyp tamilské ženy" (str. 14, 1. výzkumná otázka), otázka „Jaká byla tamilská žena a jaká je nyní?" (str. 18), „tradiční ideál tamilské ženy" (str. 39) či „obrázek tamilské ženy na začátku 20. století" (str. 46), apod. Toto kategorizování vůbec nezohledňuje další hlediska, která se s genderovým prolínají – v konkrétním kontextu zejména kastu či sociální status, ale i např. vzdělání, bydliště (město či

venkov), apod. Z takového diskursu by vyplývalo, jako by všechny tamilské ženy byly stejné – nebo alespoň ty „typické".

Závažnější **nedostatky** práce vidím v **metodologii**. V kapitole I. (Metodika) autorka uvádí, že použila kombinaci několika metod, což bylo vzhledem k tématu jistě velmi vhodné. Ta, kterou nazývá „studiem literatury", má být zřejmě kritickou obsahovou analýzou textů a byla vcelku úspěšně naplněna. Problém je ale v „terénním výzkumu" a „ověřovacím terénním výzkumu." Především jsem nikde v práci nenašla, jaký byl přesně vzorek respondentů/ek či informandů/ek, tj. kolik jich celkem bylo (příloha 4 uvádí 6 vybraných rozhovorů, ale ani číselně celkový počet), jaké byly jejich charakteristiky (pohlaví, kultura, vzdělání, sociální status, politická příslušnost, atd.) – byly shodné, či rozdílné?, a především, *podle jakého klíče byli vybíráni*? Toto musí každý výzkum obsahovat, jinak lze těžko posoudit jeho výsledky. Dalším problémem je, že autorka rozhovory prakticky neanalyzuje ani neinterpretuje, pouze je cituje (u citací pak někdy odkazuje na konkrétní rozhovor, jinde nikoli), a z jednotlivých citací jako by vyvozovala obecně platné závěry (viz zejména VII. Kapitola). Toto je nepřípustné, zejména jde-li, jako v tomto případě, o kvalitativní, nikoli kvantitativní výzkum. Co měl či mohl terénní výzkum, jehož předmětem byly rozhovory s blíže nespecifikovaným vzorkem respondentů/ek, „ověřit"? Takto bychom nemohli argumentovat snad ani v rámci pozitivistického přístupu, jehož stopy jsou patrné např. ve formulaci na str. 16: „... při kompilaci své práce jsem ideologicky laděné materiály nebrala v potaz a vycházela jsem z nestranných zdrojů." (Co jsou „nestranné zdroje"? Takové existují – či mohou existovat?) Pokud by měly názory (kolika?) respondentů/ek ověřit hypotézy stanovené v úvodu, obávám se, že je takové „ověření" dosti problematické.

Celkové hodnocení: Velmi kladně hodnotím aktuálnost i originalitu tématu, jeho přínos pro více oborů, koncepci a strukturu práce a kapitoly, v nichž se pracuje s analýzou textových materiálů. Velmi kladně hodnotím i píli a důkladnost při získávání materiálů i zjevné osobní nasazení autorky. Vážné výhrady však uvádím k metodě práce s rozhovory. Pokud bych tedy tuto část práce považovala spíše za přílohu než za „ověření" výzkumu, která by dokreslovala téma prostřednictvím prezentovaných názorů vybraných respondentů/ek, práci bych k obhajobě jistě doporučila.

V Praze, 15. 2. 2009

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Oddělení vědy
Praha 1, nám. J. Palacha, 116 38